

Handlingsplan for Kristiansand kommune 2015-2018

Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen

Per: 25.03.2015

A series of white lines of varying thicknesses radiate from the left edge of the page, extending horizontally across the middle section. The lines are slightly curved, creating a sense of motion or a stylized graphic element.

Bakgrunn

Etter en omfattende prosess i 2014 vedtok alle kommunene i Knutepunkt Sørlandet Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen. Planen er en felles overordnet strategisk næringsplan for alle kommunene i regionen.

Bystyret i Kristiansand kommune ga sin tilslutning til planen 03.12. 2014.

Formålet med strategisk næringsplan er å skape et felles grunnlag for samarbeid om felles langsiktige satsinger og strategier for å utvikle Kristiansandsregionen med visjonen:

Kristiansandsregionen er Norges beste region å bo og arbeide i
Næringsutvikling i Kristiansandsregionen bidrar til vekst og verdiskaping i hele landsdelen.

Næringsplanens overordnede mål er:

**Kristiansandsregionen skal ha høy vekst
sammenlignet med øvrige storbyregioner**

Det er definert seks strategiske satsingsområder i næringsplanen basert på byregionens utfordringer. Satsingsområdene skal være retningsgivende for kommunenes næringsarbeid framover og bidra til å nå det overordnede vekstmålet og følge visjonen:

1. **Kompetanse**
2. **Innovasjon**
3. **Attraktiv storbyregion**
4. **Internasjonal konkurranseevne**
5. **Transport og infrastruktur**
6. **Næringsarealer**

Oppfølging av strategisk næringsplan

Handlingsplan for Kristiansand kommune 2015-2018 er utarbeidet for å realisere mål og intensjoner i strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen, tiltakene skal operasjonalisere næringsplanens strategier 1.-4. (kompetanse, innovasjon, attraktiv storbyregion og internasjonal konkurranseevne). Satsingsområdene 5. transport og infrastruktur og 6. næringsarealer følges opp gjennom andre planer.

Det er utviklet en plan for hver av de samarbeidende kommunene for å bidra til å nå visjon og mål i felles strategisk næringsplan. Kommunenes handlingsplaner viser både prioriterte felles tiltak for flere eller alle samarbeidskommuner i tillegg til tiltak som gjennomføres i Kristiansand. Fellestiltakene er ført opp først under hver satsingsområdet og er markert med særlig bakgrunnsfarge.

Tiltakene ble utarbeidet i samarbeid med regionens næringsaktører og er prioritert med utgangspunkt i regionens utfordringsbilde og relevans for den enkelte kommune. Utdypende analyser, behov, mål og utfordringsbildet går fram av vedtatt felles strategisk næringsplan, tilhørende vedlegg og en egen metaanalyse av økonomisk samspill mellom by og omland i Kristiansandsregionen (Oxford Research). Handlingsplanen består av en kort beskrivelse av tiltakene, ansvar, samarbeidspartnere og gjennomføring samt referanser til andre dokumenter.

Handlingsplanenes tiltak skal innarbeides i kommunens årlige handlingsprogram der økonomiske konsekvenser vil bli vurdert som del av samlet handlingsprogram- og budsjettbehandling. Når det gjelder prioritering av tiltakene er det for 2015 kun tatt med tiltak og prosjekter som allerede er godkjent i kommunens handlingsprogram for handlingsprogram for 2015 – 2018 eller som kan igangsettes innenfor vedtatte budsjettammer.

Utvikling av handlingsplanen for Kristiansand kommune

Handlingsplanen for Kristiansand kommune har blitt utarbeidet av by- og samfunnsenheten i tett samarbeid med næringsrådgiverne i de seks andre knutepunktkommuner gjennom prosjektet «Styrke næringsutvikling i Kristiansandsregionen». Prosjektet ble støttet av kommunal- og moderniseringsdepartementets utviklingsprogram for byregioner. Prosjektledelsen for samarbeidet lå i by- og samfunnsenheten, Knutepunkt Sørlandet har bidratt som prosjektkoordinator for alle kommuner og knutepunktets rådmannsutvalg var styringsgruppe. Alle Kristiansand kommunes sektorer har vært involvert i utarbeidelsen.

Ulike lokale og regionale samfunns- og næringsaktører har videre vært viktige bidragsytere i utarbeidelsen av planen. Det har blitt gjennomført en rekke workshops med fokus på konkrete tiltak basert på strategiens satsingsområder. Her har representanter fra næringslivet, FoU-institusjoner og virkemiddelapparatet bidratt. Flere av aktørene står som ansvarlig for implementeringen av enkelte tiltak. Utover det har aktørene blitt informert løpende om planarbeidets framdrift, implementering og videre muligheter for involvering. Knutepunktets styre og rådmannsutvalg ble løpende orientert om prosjektets framdrift.

Hovedtyngden av tiltakene er knyttet opp til samarbeidsprosjekter mellom Kristiansand kommune, regionens kommuner og samfunns- og næringsaktører. Basert på dagens utfordringsbilde og innspill fra samfunns- og næringsaktører har satsingene kompetanse og innovasjon blitt fremhevet som særlig viktig for byregionens utvikling. Kompetanserettede tiltak skal både bidra til å tiltrekke og beholde kompetanse i regionen, til inkluderende og næringsnær læring og til forebygging av frafall. Tiltakene under innovasjonssatsingen skal særlig fremme nye bruksområder for teknologi og kompetanse og utvikling av gründerskap og -kultur. Handlingsplanens tiltak gir ikke en totaloversikt over næringsrettede aktiviteter i kommunen men trekker fram sentrale tiltak med kommunens involvering utenom drift for planperioden. Aktiviteter utover prioriterte tiltak i handlingsplanen skal også støtte opp under næringsplanens satsinger.

Samarbeid for Norges beste region å bo og arbeide i

Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen legger opp til bredt samarbeid mellom kommunale virksomheter og selskaper, universitetet, næringslivets organisasjoner, regionale utviklingsaktører, virkemiddelapparatet og regionens næringsliv. Gjennom samarbeid og arbeidsdeling mellom disse kan Kristiansandsregionen leve opp til visjonen om å være Norges beste region å bo og arbeide i.

For følgende tiltak vil aktører utenfor kommunene ta er pådriveransvar med kommunen som samarbeidspartner:

- 1.4 Regionalt samarbeid med UiA (Universitetet i Agder)
- 2.2 Bygge gründerkultur og utnytte virkemiddelapparatet bedre (Norges forskningsråd Agder, Innovasjon Norge Agder, Næringsforeningen i Kristiansandsregionen)
- 3.2 Regionalt reiselivssamarbeid (Visit Sørlandet)
- 4.1 Ta i bruk Sørlandets Europakontor for hele Kristiansandsregionen (Sørlandets Europakontor)

Arbeidet med næringsplanen og handlingsplanene har vist at det er et godt samarbeidsklima både mellom kommunene i Kristiansandsregionen og med regionens samfunns- og næringsaktører. Gjennom involveringsarbeidet har alle tatt sterkt eierskap til strategisk næringsplan og vil bidra til implementering av strategien. Næringsforeningen i Kristiansandsregionen ønsker å bidra aktivt til å realisere målene i strategisk næringsplan og arbeider med en rekke tiltak som bør komme inn i senere oppdateringer av handlingsplanen. Gjennom halvårlige møter mellom Kristiansand kommune ved rådmannen og Næringsforeningens ledelse samt årlige møter med kommunalutvalget er Næringsforeningen gitt en særlig rolle for å bidra til å realisere målene i strategisk næringsplan.

1. Kompetanse: Kristiansandsregionen skal være en vekstkraftig kompetanseregion.

Utvikle gode barnehager, skoler og fagopplæring

Tilrettelegge for universitetet og andre kunnskapsinstitusjoner

Utvikle regionens kompetanse

Tiltrekke og beholde kompetanse

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
<p>1.1 Kompetanseregion Kristiansand: tjenesteutvikling</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utarbeide en helhetlig og langsiktig strategi for å rekruttere, integrere og beholde kompetent arbeidskraft i Kristiansandsregionen i samarbeid med næringsliv, academia og andre partnere. - Systematisk koordinering av private og offentlige tjenester og infrastruktur for kompetent arbeidskraft som flytter til regionen. - Utvikle konsept for profesjonelt velkomstapparat for arbeidsinnvandrere - Det skal særlig fokuseres på tilrettelegging for expats og deres ektefeller. 	Kristiansand kommune /by- og samfunnsenheten	<p>Knutepunktet og Knutepunktets næringsnettverk, UiA, NOV, Agder Energi, SSHF, Næringsforeningen i Kristiansandsregionen, NHO Agder, Cultiva, Sørlandets Kompetansefond, Vest Agder Fylkeskommune, Hodejeger Åstveit, Trainee Sør, NAV, m.fl.</p> <p>Servicetorg, skatteetaten, politi</p>	2015 – 2016	Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen, Universitetsbymelding handlingsplan 2012-2015, Kommuneplaner, Regionplan Agder 2020
<p>1.2 Inkluderende og næringsnær læring</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koordinering av prosjektene på inkluderende læringsmiljø i regionens kommuner (IL og FLiK). 	Knutepunkt Sørlandet, Knutepunktets oppvekstnettverk	NODE, EYDE, Digin, UiA, Knutepunktets næringsnettverket	2014 – 2016	Prosjektplaner for Inkluderende Læringsmiljø (IL) og Forskningsbasert læringsmiljøutvikling i Kristiansand (FLiK), Handlingsprogram Kristiansand 2015-2018
<ul style="list-style-type: none"> - STYRKE som verktøykasse for samhandling mellom næringsliv og utdanning 	Prosjektleder STYRKE	Knutepunkt Sørlandet, Knutepunktets oppvekstnettverk, NODE, EYDE, NEW, UiA, ungt entreprenørskap, vitensenteret	2014 – 2018	Prosjektbeskrivelse STYRKE (næringsnær barnehage og skole), styrevedtak Knutepunktet 14.12.10.

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
<p>1.3 Forbygge barn og unges frafall fra utdanning og arbeidsliv</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utveksle erfaringer mellom kommunene på tvers av sektorene, gjensidig læring. - Kartlegge eksisterende tiltak i kommunene og vurdere samarbeidsmuligheter. 	<p>Knutepunktets folkehelsenettverk</p>	<p>Knutepunkt Sørlandet, Knutepunktets oppvekstnettverk, Knutepunktets næringsnettverk, NAV</p>	<p>2015 – 2018</p>	<p>Kommunenes handlingsprogrammer</p>
<p>1.4 Regionalt samarbeid med UiA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Profilere studietilbudet til UiA i alle kommuner. - Utvide tiltak i Universitetsbyen Kristiansand handlingsplan til andre kommuner (kompetansetorget, praksisplasser, studentoppgaver). 	<p>UiA Kristiansand kommune /by- og samfunnsenheten</p>	<p>Knutepunkt Sørlandet UiA, Knutepunkt Sørlandet</p>	<p>2015</p>	<p>Metaanalyse av økonomisk samspill mellom by og omland i Kristiansandsregionen; Oxford Research</p>

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
1.5 Universitetsbyen Kristiansand - Oppfølging av Handlingsplan Universitetsbyen Kristiansand, spesielt satsingene utdanning, forskning og kompetanseutvikling. - Oppfølging Utviklingsplan 2040: Utvikling av campus Kristiansand og aksene mellom campus og Kvadraturen, identifisere og implementere næringsrelevante temaer	By- og samfunnsenheten Teknisk sektor	UiA, Samarbeidsrådet, Næringsforening i Kristiansandsregionen, alle sektorer UiA, Studentrådet, kultur sektor, by- og samfunnsenheten, Kristiansand eiendom, plan-, bygg- og oppmålingsetaten	2015 2015 – 2018	Handlingsplan 2012-2015 for Universitetsbyen Kristiansand «Universitetsbyen Kristiansand - Utviklingsplan 2040», Bystyresak 29.10.14
1.6 Tilrettelegge for helseklynge på Eg Oppfølging av utviklingsplan 2030 for SSHF	By- og samfunnsenheten, plan-, bygg- og oppmålingsetaten	SSHF, Knutepunktets helse, sosial og omsorgsnettverk	2015 – 2018	SSHF utviklingsplan 2030
1.7 Mobilisere kompetanse i en mangfoldig og flerkulturell befolkning - Etablere dialogarenaer med byens flerkulturelle befolkning. - Fremme inkludering og verdiskaping i regionen gjennom felles prosjekter og strategier.	Organisasjonssektor, by- og samfunnsenheten Nettverket Agder for alle	Internasjonale foreninger frivillige organisasjoner, arbeidsutvalg (politikere, representanter fra den flerkulturelle befolkningen, kommunens administrasjon) Vest-Agder fylkeskommune, by- og samfunnsenheten, Agderforskning	2015 – 2018 2015	Utkast til Strategi for likestilling og inkludering og mangfold (Bystyresak 25.3.2015), Handlingsprogram Kristiansand 2015-2018 Regionplan Agder 2020
1.8 Yrkesrettet kompetanseutvikling: lærlinger, fagbrev Økt tilbud av lærlingplasser i privat og offentlig virksomheter.	Organisasjonssektor	Kristiansand Eiendom, helse- og sosial sektor, oppvekstsektor (alle sektorer)	2015 – 2018	Samarbeidsavtalen mellom Vest-Agder fylkeskommune og Kristiansand kommune 2014 - 2017

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
<p>1.9 Kommunen som attraktiv kompetansearbeidsplass</p> <ul style="list-style-type: none"> - Språkpraksis ordning for innvandrere med etterspurt kompetanse - Undersøke mulighet for deltakelse i forskningsprosjekt om hvordan kommuner rekrutterer unge arbeidstakere 	<p>Organisasjonssektor /personalenheten</p>	<p>Alle sektorer, NAV EURES</p> <p>Fafo Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning, KS</p>	<p>2015 – 2018</p> <p>2015</p>	
<p>1.10 Regionalt kompetansesenter for idrett</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samarbeid om oppretting av toppidrettssenter på campus Kristiansand 	<p>UiA /fakultet for helse- og idrettsvitenskap</p>	<p>Helse- og sosial sektor, Studentsamskipnaden i Agder, Cultiva, Norges idrettsforbund / Olympiatoppen, Kompetansesenteret for Idrett i Agder, Aust- og Vest-Agder fylkeskommune</p>	<p>2015 – 2018</p>	

2. Innovasjon: Kristiansandsregionen skal være blant Norges mest innovative.

Bygge entreprenørskapskultur
Stimulere til bedriftsetableringer
Styrke FoU og innovasjon i næringslivet
Styrke innovasjon i offentlig sektor

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
2.1 Identifisere nye bruksområder for teknologi og kompetanse Innen for eksempel: <ul style="list-style-type: none"> - Velferdsteknologi: fremme interkommunalt samarbeid om eHelse og forskning, innovasjon og utvikling; posisjonere Kristiansandsregionen som nasjonal pilot - Grønn teknologi: posisjonere Kristiansandsregionen som foregangsregion for utvikling av <ul style="list-style-type: none"> o miljøteknologi /cleantech o smartSkog 	Knutepunktets næringsnettverk Kristiansand kommune /virksomhet for helsefremming og innovasjon	SSHF, UiA (Senter for ehelse), Overordnet strategisk samarbeidsutvalg, e-Helsealliansen, Knutepunktets helse, sosial og omsorgsnettverk/folkehelsenettverk, fagutvalg for eHelse- og velferdsteknologi i Agder, fagutvalg IKT Forum Agder, Digin	2015 – 2018	Strategi for innovasjon i helse- og sosialsektoren, Helsefremmingsplanen Kristiansand
	Må avklares Birkenes kommune	Må avklares Skogeierlaget, Aust-Agder fylkeskommune, Sørlandets Europakontor	2015 – 2018	Innovasjon Norges Skog22-strategi
2.2 Bygge gründerkultur og utnytte virkemiddelapparatet bedre <ul style="list-style-type: none"> - EVA ut i kommunene; forprosjekt for å utvikle regionens entreprenørskapskultur og ordninger for nyetablerte bedrifter - Bedre samordning av innovasjonssystemet for Agder. - Etablere årlige entreprenørskapsdager - Etablere regional møteplass for gründere og investorer 	Knutepunktets næringsnettverk Kristiansand kommune /by- og samfunnsenheten	Knutepunktets næringsnettverk, EVA senteret	2015 – 2018	VINN plan, spesielt FoU del
	Norges forskningsråd, Innovasjon Norge	UiA, Ungt entreprenørskap, kvinnoinnovasjon, Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, sosialt entreprenørskap aktører, Innoventus		
	Kristiansand kommune /by- og samfunnsenheten	Knutepunktets næringsnettverk, Knutepunkt Sørlandet, Innoventus	2015	
	Næringsforeningen i Kristiansandsregionen			

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
<p>2.3 Kommunens eierskap: melding og strategi Vurdere etablering av prosjekt om strategisk bruk av kommunens eierinteresser basert eierskapsmeldingen.</p>	Økonomisektoren	By og samfunnsenheten	2015 – 2018	Handlingsprogram 2014-2017, plan- og utredningsprogram
<p>2.4 Fremtidens bydel Bjørndalen – som utstillingsvindu og inspirasjon for fremtidige byutviklingsprosjekter.</p>	Skanska	By og samfunnsenheten, UiA, Teknova	2015 – 2018	Handlingsprogram 2015-2018, prosjektbeskrivelse framtidens bydel
<p>2.5 Kulturnæring på Odderøya Videreutvikling som arena for produksjon og formidling av kunst og kultur.</p>	Kultursektoren	Teknisk sektor, Vest-Agder fylkeskommune, leietakerforeningen på Odderøya	2015 – 2018	Vedtatt kulturstrategi 2013-2023, handlingsprogram 2015-2018
<p>2.6 Stimulere til markeds- og leverandørutvikling for å møte samfunnsutfordringer Styrke samarbeid mellom kommunens innkjøpsfag, næringsutvikling og fagrådgivere med store innkjøpsvolum spesielt</p> <ul style="list-style-type: none"> - helse/sosial: demografi, velferd - klima/miljø: ta i bruk nye energikilder, energikrav i offentlig bygg. <p>Økt bruk av regionale, nasjonale og internasjonale støtteordninger.</p>	By- og samfunnsenheten, innkjøpstjenesten	Virksomhet for helsefremming og innovasjon, Kristiansand eiendom, Sørlandets Europakontor	2015 – 2018	Handlingsprogram 2015-2018, Strategi for innovasjon i helse- og sosialsektoren

3. Attraktiv storbyregion: Kristiansandsregionen skal være attraktiv for bedrifter, befolkning og besøkende.

Tiltrekke bedrifter, befolkning og besøkende
 Videreutvikle Kristiansand som landsdelssenter
 Tilrettelegge for et variert arbeidsmarked
 Profilere og synliggjøre Kristiansandsregionen

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
<p>3.1 Kompetanseregion Kristiansand: profilering og vertskap</p> <ul style="list-style-type: none"> - styrke synlighet og profilere Kristiansandsregionen som teknologi- og kompetanseregion - Videreutvikle kommunenes vertskapsrolle for nye arbeidstakere og bedrifter, behovsorientert forbedring av tjenesteproduksjon - Undersøke arbeidskraftbehov 	Kristiansand kommune /by- og samfunnsenheten	Knutepunktet, Knutepunktets næringsnettverk, Kristiansand kommune/kommunikasjonsenheten, UiA, NOV, Agder Energi, SSHF, Næringsforeningen i Kristiansandsregionen, NHO Agder, Cultiva, Sørlandets Kompetansefond, Vest Agder Fylkeskommune, Hodejeger Åstveit, Trainee Sør, NAV, m.fl.	2015 – 2016	Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen, Universitetsbymelding handlingsplan 2012-2015, Kommuneplan 2011-2022
<p>3.2 Regionalt reiselivssamarbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vertskapsprosjekt: turister - Produktutvikling, fremtidsrettet bruk av digital kommunikasjon - Ambassadørprogram for kurs- og konferansedeltakere - Reisemålsposisjon: videre implementering av Barnas by - Kristiansandsguiden 	Visit Sørlandet	Knutepunkt Sørlandet, Knutepunktets næringsnettverk, Næringsaktører	2015 – 2018	

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
<p>3.3 Samordnet oppfølging av Kvadraturplanen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koordineringsprosjekt for oppfølging av kvadraturplanen videreføres 	By- og samfunnsenheten	Alle sektorer	2015 – 2016	Kommunedelplan for kvadraturen og vestre havn, Kommuneplan 2011-2022, Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen, Handlingsprogram 2015-2018
<p>3.4 Tiltrekke og tilrettelegge for ny næringsvirksomhet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikle strategi for bruk av kommunens næringsarealer. - Offensiv strategi for lokalisering av virksomheter. 	By- og samfunnsenheten		2015 – 2018	

4. Internasjonal konkurransevne: Internasjonalt samarbeid bidrar til økt verdiskaping i Kristiansandsregionen.

Stimulere til et enda mer internasjonalt næringsliv

Styrke internasjonal utdanning og FoU

Styrke arbeidet med kompetanseinnvandring

Styrke regionens internasjonale samarbeid

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
<p>4.1 Ta i bruk Sørlandets Europakontor for hele Kristiansandsregionen Møter mellom Knutepunktets næringsnettverk og SEK:</p> <ul style="list-style-type: none"> - øke kunnskap om EUs programmer og støtteordninger i regionen. - informasjon, kunnskapsdeling, mobilisering til deltakelse i EU programmer 	Sørlandets Europakontor	Knutepunktets næringsnettverk, Vest Agder og Aust Agder fylkeskommune, internasjonal fagråd Agder	2015 – 2018	
<p>4.2 Åpne Kristiansands internasjonale nettverk for deltakelse fra knutepunktkommuner</p> <ul style="list-style-type: none"> - Union of the Baltic Cities - Nordic Cities Network - internasjonale messer og delegasjoner, f.eks. Offshore Technology Conference Houston (OTC), Offshore Northern Seas Stavanger (ONS), m.fl. - Europeiske Innovasjonspartnerskaper (EIP) 	Kristiansand kommune /by- og samfunnsenheten	Knutepunktets næringsnettverk, relevante sektorer i Knutepunkt kommunene	2015 – 2018	
<p>4.3 Støtte etablering av datalagringscentre og tilgrensende virksomheter Tilrettelegge fysisk og planmessig for etableringer innen datalagring og bruke lokale og regionale fortrinn for å fremme ringvirkninger.</p>	Vennesla kommune	Kristiansand kommune/by- og samfunn, fylkeskommunale og statlige myndigheter, private interessenter	2015 – 2018	Pågående prosjekt, grønt batteri Agder

Tiltak	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføring	Referanse
<p>4.4 Videreutvikle regionens delegasjoner for næringsliv og relevante offentlige aktører Avklaring av roller og framtidig organisering av deltakelse (f.eks. OTC, ONS)</p>	By- og samfunnsenheten	Node, Vest Agder og Aust Agder fylkeskommune, Innovasjon Norge, NHO, Næringsforeningen i Kristiansandsregionen, Kommunene til representerte bedrifter, Knutepunktet, Stavanger og Bergen kommune	2015 – 2016	Kommuneplan 2011-2022, internasjonal strategi, Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen
<p>4.5 Revisjon av internasjonal melding og strategi</p>	By- og samfunnsenheten		2015	Handlingsprogram 2014-2017, Plan- og utredningsprogram
<p>4.6 Styrke konkurranseevne gjennom internasjonal samhandling Gjennom f.eks. å bruke kommunens medlemskap i europeiske innovasjonspartnerskaper (EIP) som plattform for internasjonal prosjektutvikling: - aktiv og sunn aldring (AHA)</p>	UiA/ Senter for eHelse og omsorgsteknologi	Helsefremming og innovasjon, Lyngdal kommune, Knutepunkt kommunene, SSHF, Devoteam, eHelsealliansen, Senter for omsorgsforskning (UiA), Sørlandets Europakontor	2015 – 2018	
<p>- og smarte byer og samfunn (SCC)</p>	By- og samfunnsenheten	Digin, Næringsforeningen i Kristiansandsregionen, Teknova, UiA/CIEM, Institutt for informasjonssystemer, Klimapartnere, Miljøfyrtårn, framtidens bydel		

Referanser og kilder

Forskningsbasert læringsmiljøutvikling i Kristiansand (FLiK), prosjektplan

www.kristiansand.kommune.no/Global/Bilder/_Skole/PROSJEKTPLAN%20FLiK.pdf?epslanguage=no

Handlingsplan for Universitetsbyen Kristiansand

www.kristiansand.kommune.no/universitetsbyen

Handlingsprogrammer Kristiansand kommune

http://www.kristiansand.kommune.no/no/Administrasjon/Organisasjonssektoren/vedtatt_budsjett/Forslag/

Helsefremmingsplanen, vedtatt i bystyret 10.4.2013, sak 43/13

<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/AgendalItems/Details/15000340>

Internasjonal strategi 2010 – 2014, Kristiansand kommune

www.kristiansand.kommune.no/Documents/Planer%20og%20prosjekter/Planer%20a%20til%20%C3%85/Internasjonal%20strategi%202010-2014.pdf

Kommuneplan 2011-2022 Kristiansand kommune

www.kristiansand.kommune.no/Documents/Kommuneplan%202011-2022/Vedtatt%20kommuneplan%202011-2022/Kommuneplan%202011_endret2013_WEB.pdf?epslanguage=no

Kulturstrategi 2013 – 2023, Kristiansand kommune

www.kristiansand.kommune.no/PageFiles/24443/KULSTR_interaktiv-siste%20versjon.pdf

Metaanalyse av økonomisk samspill mellom by og omland i Kristiansandsregionen, Oxford Research

www.kristiansand.kommune.no/Documents/_Teknisk/By%20og%20samfunn/2014%2010%20Metaanalyse%20av%20%C3%B8konomisk%20samspill%20mellom%20by%20og%20omland%20i%20Kristiansandsregionen%20-%20Oxford%20Research.pdf

Regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder (VINN Agder)

www.regionplanagder.no/gjennomfoering/vinn-plan/

Regional plan for kristiansandsregionen 2011-2050;

www.kristiansand.kommune.no/Documents/Planer%20og%20prosjekter/Regional%20plan%20-%20vedtatt%20juni%202011.pdf

SKOG22 strategi

www.innovasjon norge.no/skog22/

Strategi for innovasjon i helse- og sosialsektoren, vedtatt i helse- og sosialstyret 19.11.2013, sak 60/13

<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/AgendalItems/Details/15001145>

Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen

www.kristiansand.kommune.no/naeringsplan

Sørlandet sykehus Utviklingsplan 2030

www.sshf.no/om-oss/utviklingsplan-2030

Kristiansand kommune

Postboks 417 Lund

4604 Kristiansand

Tlf: 38 07 50 00

www.kristiansand.kommune.no

Lillesand kommune | Vennesla kommune | Sogndalen kommune | Søgne kommune
Iveland kommune | Birkenes kommune | Kristiansand kommune